

χαλκή (ἢ ὀρειχαλκίνη) καὶ ἡ τρίτη σιδηρᾶ (1). Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον, ἥς ἡ πρώτη ἀρχὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ καθορισθῆ συμπίπτουσα μετὰ τῆς πρώτης ἐπὶ γῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἀνθρώπος ᾧκει ἐν σπηλαίοις καὶ τρώγλαις ἔξεραζόμενος τὸν λίθον καὶ κατασκευάζων ἐκ τούτων τὰ τε πρὸς ἄμυναν ὄπλα καὶ τὰ ὄργανα τὰ χρησιμεύοντα πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου. Τὴν περίοδον ταύτην ὑποδιήρσαν οἱ μεγάλοι ἀρχαιοδίφαι καὶ φυσιοδίφαι ἐρευνηταὶ α') εἰς τὴν πρωτογενῆ λιθικὴν περίοδον, ἥς καὶ ἡ ἀρχὴ δὲν δύναται νὰ γνωσθῆ καὶ ἡ σημασία ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς τέχνης δὲν εἶναι σπουδαία ἀναφερομένη εἰς τὸν πρῶτον ὄλως ἀκατέργαστον τῆς βαρβαρότητος βίον· β') εἰς τὴν νεολιθικὴν περίοδον, ἥς πλεῖστα ὑπάρχουσιν ἐν Πελασγικοῖς τόποις μνημεῖα, ἀπὸ Κρήτης μέχρι Τροίας καὶ

λασοὶ ἦσαν «βάρβαρον γλώσσαν ἰέντες». Ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ συγκρίνῃ ἐπιστημονικῶς γλώσσας καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα ἀσφαλῆ.

(1) Ἐννοεῖται ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπιστημονικὴ διαίρεσις ἢ ἐπὶ πραγμάτων καὶ τοῦ πραγματικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων στηριζομένη οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν ποιητικὴν ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ποιητοῦ δημιουργουμένην καὶ πρὸς τὸν ἠθικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου μᾶλλον ἀποβλέπουσαν εἰς γενεᾶς διαίρεσιν, ἣν ἔφαλλον ὁ Ἡσίοδος (ἐν «Ἐργοῖς καὶ Ἡμέραις») καὶ ἦν ἐπ' ἀνέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι πῆχται Ὅβιδιος (ἐν ταῖς Μεταμορφώσεσι, *Metamorphoses*. Κατὰ τὴν Ἡσίοδου διαίρεσιν τῶν γενῶν ἢ γενεῶν εἰς γένος 1 χ ρ υ σ ο ὦ ν, 2 ἀ ρ γ υ ρ ο ὦ ν, 3 χ α λ κ ο ὦ ν, 4 τῶν ἡμιθέων, 5 σιδηροῦν (Ἐργ. καὶ Ἡμ. στ. 109 κέ.)

Χρῦσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων
ἀθάνατοι ποίησαν Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, καθ' ἣν ἄρχει ἐν οὐρανῷ ὁ τὴν ἀρχαιότητα ἐκπροσωπῶν Κρόνος, οἱ ἀνθρώποι ἔζων ὡσπερ οἱ θεοὶ «ἀκηδέα ψυχὴν ἔχοντες», μακρὰν πόνων καὶ θλίψεων, μὴ γηράσκοντες, τερπόμενοι ἐν θαλαίᾳ «κακῶν ἔκτοσθεν ἀπάντων» καὶ ἀποθνήσκοντες ὡς ὑπὸ ὕπνου δαμασμένοι.

Ὀμοῦ μετὰ τοῦ τέλους τοῦ κράτους τοῦ Κρόνου λήγει τὸ γένος τοῦτο καὶ ἔρχεται τὸ γένος τὸ ἀργυροῦν, πολλῶ κατώτερον τοῦ χρυσοῦ ἀνάμικτον ἀγαθῶν καὶ κακῶν, δτε ἑκατὸν ἔτη ἐτρέφετο ὡς παῖς ὁ ἀνθρώπος παρὰ τῇ μητρὶ, γινόμενος δ' ἔπειτα ἔφηβος ἐλάχιστον ἔξη χρόνον («παυρίδιον ζώεσκε»), οὔτε τῶν ἐναντίον ἀλλήλων ἀδικημάτων μακρὰν ἐκράτουν ἑαυτοὺς οἱ ἀνθρώποι οὔτε θεοὺς προσηκόντως ἐτίμων. Τὸ μετὰ τὴν ἐκλειψιν τοῦ ἀργυροῦ γένους ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς χ α λ κ ο ὦ ν γένος ὁμοιάζει ἐν μέρει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς χαλκῆς περιόδου τῆς ἐπ' αὐτῆς.

Τῶν δ' ἦν χάλκεα μὲν τεύχεα, χάλκειοι δέ τε οἶκοι,
χαλκῶ δ' εἰργάζοντο...

Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν ὀνομάτων τῶν περιόδων κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ σιδηροῦ αἰῶνος, ὅτι ἐν τῇ πραγματικῇ ἱστορίᾳ οὗτος ἀποτελεῖ περίοδον μεγάλης ἐξελίξεως καὶ προόδου ἐν τῷ πολιτισμῷ διὰ τῆς ἐξεργασίας τοῦ σιδήρου καὶ τῆς ἐφαρμογῆς καὶ χρήσεως τῆς ἐξεργασίας ταύτης πρὸς κατασκευὴν τῶν ὀργάνων τοῦ προηγμένου βίου καὶ πολιτισμοῦ, ἐν τῇ ποιητικῇ ἠθικῇ ἀντιλήψει τοῦ σιδήρου ὡς μετάλλου σκληροῦ καὶ ὡς ὄργανον τῶν φονικῶν ὁπλῶν καὶ τοῦ πολέμου. Ὁ Ἡσίοδος ἀρχόμενος τῆς περιγραφῆς τοῦ σιδηροῦ αἰῶνος ἐν πρώτοις ἐκδηλοῖ τὴν θλίψιν αὐτοῦ διότι ἀνήκει εἰς τὸν αἰῶνα τούτον.

Μηκέτ' ἔπειτ' ὄφελλον ἐγὼ πέμπτοισι μετεῖναι
ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθεν θανεῖν ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Νῦν γὰρ δὴ γένος ἐστὶ σιδήρεον· οὐδέ ποτ' ἤμαρ
παύσονται καμάτου καὶ οἰζύος, οὐδέ τι νύκτωρ
φθειρόμενοι· χαλεπὰς δὲ θεοὶ δώσουσι μερίμνας.

Οὐδὲ πατήρ παιδεσσιν ὁμοίος, οὐδέ τι παῖδες
οὐδέ ξεῖνος ξεινοδόκῳ καὶ ἑταῖρος ἑταίρω,
οὐδέ κασίγνητος φίλος ἔσσειται ὡς τὸ πάρος περ.

Αἶψα δὲ γηράσκοντας ἀτιμήσουσι τοκῆας.

